

SEXBYZNYS NEROVNÁ SE NÁSILÍ PŘÍTOMNOST NÁSILÍ V SEXBYZNYSU A MOŽNOSTI JEHO ELIMINACE¹

Lucie Šídová

ÚVOD

Článek se zabývá tématem násilí v sexbyznysu a možnostmi jeho řešení. Mapuje druhy násilí, postoje, předsudky a stereotypy a dává konkrétní návrhy, jak těmto zkušenostem s násilím čelit. Cílem textu je otevřít diskusi a shrnout zkušenosti organizace ROZKOŠ bez RIZIKA (dále také R-R), získané z 22leté praxe, a poukázat na to, že sexbyznys nerovná se násilí, ale že v sexbyznysu násilí je a je možné ho eliminovat. Násilí nemusí být součástí sexbyznysu, jak to mnohé sexuální pracovnice, zákazníci, personál nočních klubů, ale i veřejnost chápou. Dá se proti němu bránit. Ženy ze sexbyznysu mají svá práva a nárok na dobré pracovní podmínky, jejichž součástí není násilí, pokud k tomu ony samy nesvolí (např. při sadomasochistických praktikách, dále také S/M praktikách).

V České republice dosud nebyl uskutečněn výzkum, který by komplexně či obecně mapoval násilí v sexuálním průmyslu. Dva výzkumy (Poláková, 2008; Zikmundová, 2003), které realizovaly pracovnice R-R, se tématu násilí dotkly a některé jejich části byly na mapování násilí zaměřeny. Příspěvek proto vychází ze zkušeností pracovnic R-R, z rozhovorů se ženami ze sexbyznysu během terénní, sociální a terapeutické práce a výše zmíněných výzkumů. Návrhy řešení ke snížení násilí páchaného na těchto ženách také vychází

.....
1 Sexbyznys je termín užívaný organizací ROZKOŠ bez RIZIKA pro označení práce v prostředí placených sexuálních služeb. Tento pojem zahrnuje celou škálu prostředí, kde jsou nabízeny erotické služby, neomezuje se pouze na prostituci. Základním rozdělením může být sféra kontaktní sexuální práce, při níž dochází k přímému fyzickému kontaktu mezi kupujícím a prodávajícím, a sféra nekontaktní práce zahrnující např. práci on-line na erotických videochatech či sex po telefonu aj.

ze zahraničních zkušeností, s nimiž jsem se mohla seznámit během zahraničních stáží v Německu a Nizozemí,² a některá opatření jsem viděla na vlastní oči (např. tippelzóny, viz níže). Text je doplněn o odkazy na zajímavou literaturu a zahraniční výzkumy. Organizace ROZKOŠ bez RIZIKA je jedinou organizací v České republice, která nabízí ženám pracujícím v sexbyznysu komplexní sociální, zdravotní a terapeutické služby, hájí práva sexuálních pracovníků a podílí se na připomínkování zákona o legalizaci prostituce.

JAK ČASTO SE SEXUÁLNÍ PRACOVNICE STÁVAJÍ OBĚTMI NÁSILÍ?

Ze zkušeností ROZKOŠE bez RIZIKA i z některých výzkumů vyplývá, že ženy, které pracují v sexbyznysu, mají častěji zkušenosti se sexuálním násilím než ženy z ostatní populace, a to jak z dětství, tak i v osobním či pracovním životě. Dostupná data i klinické zkušenosti nabízejí zajímavé postřehy, nelze z nich však vyvodit kauzální souvislosti typu: „zažila sexuální násilí v dětství, bude pracovat v sexbyznysu“, či „pracuje v sexbyznysu, zažije sexuální násilí“. U uvedených dat se tedy jedná spíše o ilustrace.

Ženy, s nimiž se v rámci naší práce setkáváme, jsou ze 40 % matky samoživitelky, které splácějí dluhy, často i po svém manželovi či příteli. Nezřídka svého přítele či manžela, který nepracuje, živí. Nejčastěji mají středoškolské vzdělání – 37 % (Zdravotní statistiky R-R, 2012). Ze 119 respondentek, které se účastnily dotazníkového šetření Zikmundové (2003), sexuální zneužívání do věku 15 let zažilo 21 % žen. Významně častěji oproti běžné populaci též dotazované uváděly zkušenost se znásilněním. V osobním životě se s ním setkala až 28,6 % žen a v pracovním životě 17,6 % (Zikmundová, 2003). V ranější studii Veselé, Malinové a Paláčka (1991) 33 % z 364 dotazovaných sexuálních pracovníků uvedlo, že byly někdy znásilněny, ať už v rodině, nebo při výkonu povolání.

Traumatizující zážitek z dětství či zkušenost se sexuálním násilím ze strany příbuzného nebo známého může být jedním z faktorů pro vstup do prostituce. Tuto skutečnost uvádí Vaníčková na základě výzkumu, jehož výsledkem bylo také zjištění, že u dvou třetin osob provozujících prostituci došlo ve věku od 3 do 16 let k sexuálnímu zneužití (Vaníčková, 2007).

Další zahraniční výzkumy též uvádějí, že ženy, které pracovaly v sexbyznysu, byly častěji než jiné ženy podrobeny sexuálnímu násilí (43 % oproti 10 % z celkově dotazovaných). Ženy pracující v sexbyznysu též vykazovaly výrazně vyšší hodnoty u všech forem násilí od 16 let. Mají zvýšené riziko vícenásobného ohrožení a zřídka se jim dostane lékařské a policejní pomoci (Schrötte, Müller, 2004; Leopold, Steffan, 1997).

Násilím jsou více ohroženy ženy pracující na ulici. Některé priváty či noční kluby mají bezpečnostní opatření. Zákazníci jsou více pod bezpečnostní kontrolou a nedovolí si k ženám to, co vůči ženám pracujícím na ulici. Zákazníci se na ulici cítí anonymněji.

Ze zkušeností z mé terapeutické práce také vyplývá, že v hledání pomoci ženám, které pracují v sexbyznysu, zčásti brání stigmatizace prostituce. Zkušenosti s násilím nelze vnímat jen

.....

2 Stáže v zahraničí byly uskutečněny díky mezinárodnímu projektu Ze sexbyznysu na trh práce. Projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky. Cílem projektu bylo zjistit dopady zavedení legalizace a regulace prostituce na trh práce a to, jak fungují exitové programy pro sexuální pracovníky v zahraničí. Výstupem projektu je publikace Ze sexbyznysu na trh práce?. Více na: www.rozkosbezrizika.cz/o-nas/aktualni-projekty/esf-op-lzz-ze-sexbyznysu-na-trh-prace.

jako pozadí vstupu do prostituce, násilí je také používáno, aby ženy byly v prostituci udrženy. Zároveň mohou násilné zkušenosti motivovat ženy k ukončení práce v sexbyznysu.

PROSTITUCE VS. PRÁCE V SEXBYZNYSU – NÁZORY A POLITIKY

Povaha prostituce, resp. práce v sexbyznysu je předmětem hodnotových i politických sporů. Existují dva póly, mezi nimiž se diskutující pohybují – prostituce jako násilí páchané na ženách (např. Barry, 1984) a prostituce jako sexuální práce (např. Kempadoo, 2005; Saunders, 2002).³ I přestože diskuze na toto téma přesahují stanovený rámec článku, je potřeba alespoň zmínit, že výzkumy přinášejí zajímavá zjištění např. o vztahu mezi dekriminalizací, resp. kriminalizací prostituce a zlepšení stavu bezpečí sexuálních pracovníků. Např. studie *Risks, Rights & Health* tvrdí, že kriminalizace a stigma znamená pro sexuální pracovníce a pracovníky nebezpečí a nestabilitu (Levine, 2012). Ze zmíněné studie též vyplývá, že zákony, které prostituci kriminalizují, tlačí sexuální práci do podsvětí, a znesnadňují tím pracovním a pracovníkům přístup k sociálním a zdravotním službám. Ti pak nemají přístup k programům zabývajícím se prevencí HIV, a proto mají osmkrát větší pravděpodobnost než ostatní, že se nakazí virem HIV. Je pro ně totiž také těžší vyjednat si dobré pracovní podmínky, případně požádat o pomoc policii. Kriminalizovaní a stigmatizovaní sexuální pracovníci a pracovníce se bojí, že budou zatčeni. Tuto situaci lze ilustrovat citátem jedné ze sexuálních pracovníček z Guyany, která popisuje svoji zkušenost: „... sebral mi peněženku, začal mě bít. Jak bych se mohla obrátit pro pomoc na policii, když prostituce není legální?“ (Levine, 2012, s. 37).

K podobným závěrům vztahujícím se k dopadům legislativní úpravy prostituce a bezpečí sexuálních pracovníků a pracovníček došla ve své diplomové práci též Poláková (2008), která zkoumala pracovní podmínky sexuálních pracovníček. „Mezi faktory, které mohou mít vliv na výskyt násilí v prostituci, můžeme mimo jiné zařadit: pracovní prostředí a legislativní postoj státu či obcí k prostituci. Obecně lze říci, že riziko pro sexuální pracovníčky stoupá, pokud stát uplatňuje represivní opatření namířená proti prostitutkám, ale i zákazníkům. Při práci na ulici dochází ke zkrácení doby vyjednávání se zákazníkem, prostituce je nabízena více na skrytých, odlehlých místech. Dále, pokud žena pracuje sama (v bytě), jezdí se zákazníkem na odlehlá místa (mimo město, mimo dosah dalších osob)“ (Poláková, 2008, s. 23).

I Mezinárodní organizace práce (ILO) doporučuje, aby byla sexuální práce uznána jako práce a aby byla upravena tak, aby chránila sexuální pracovníčky a pracovníce, ale i zákazníky a zákaznice (Levine, 2012, s. 40). Další možný postoj k práci v sexbyznysu, jenž dokresluje stanovisko Mezinárodní organizace práce, nabízí vyjádření jednoho ze sexuálních pracovníků: „Sexuální práce mi dává svobodu být tím, kým se cítím. Můj vnějšek se cítí svobodně a vnitřek mě nutí pracovat“ (transgender, Itálie) (cit. dle Munk, 2012, s. 81).

Když se však oprostíme od ideologických střetů „násilí na ženách“ versus „práce jako každá jiná“, můžeme se podívat na prostituci jako na práci s potenciálem značného rizika. Takové vnímání je nejbližší pozici organizace ROZKOŠ bez RIZIKA.

3 Povaze prostituce / sexuální práce a dopadům ideologických rámců na praktická opatření politiky se věnuje obšírně nová publikace *Co s prostitutí? Veřejné politiky a práva osoby v prostituci* (Havelková, Bellak-Hančilová, eds., 2014).

TYOLOGIE NÁSILÍ NA SEXUÁLNÍCH PRACOVNICÍCH PODLE PACHATELE NÁSILÍ

V roce 2012 jsme se v ROZKOŠI bez RIZIKA zaměřili na zmapování násilí v sexbyznysu. Dle našich zkušeností se mohou sexuální pracovnice v sexbyznysu setkat s ponižováním, nadávkami, pomluvami, obviňováním, vyhrožováním, stalkingem, obscénními telefonáty, nucením k užívání drog a léků, odcizením peněz, dokladů a dalších osobních věcí, fyzickým napadením, ohrožováním zbraní, omezováním osobní svobody, únosem, ublížením na zdraví či vraždou, falešným obviňováním, šikanou, pronásledováním, zastrašováním, vyhrožováním, vydíráním, neoprávněným vybíráním pokut, neoprávněným odcizením financí, dokladů a dalších osobních věcí, stigmatizací, stereotypy, nucením k nechráněnému rizikovému sexuálnímu styku, nucením k rizikovým sexuálním praktikám⁴, které žena odmítá, znásilněním, úmyslným nakažením infekční chorobou či obchodem s lidmi. Zjištěné podoby násilí jsme dále kategorizovali do šesti skupin. V každé skupině, kterou dále charakterizují, zmíním specifické podoby násilných trestných činů a popisují činy vztahující se k sexuálnímu násilí.

NÁSILÍ ZE STRANY ZÁKAZNÍKA

Mezi sexuální násilí, které ženy zažívají od zákazníků, patří zejména nucení k nechráněnému rizikovému sexuálnímu styku, nucení k rizikovým sexuálním praktikám, které žena odmítá, znásilnění, úmyslné nakažení infekční chorobou, obchod s lidmi.

Výzkum zaměřený na pracovní podmínky žen pracujících v sexbyznysu (Poláková, 2008, s. 79) také zjistil, že až 83,3 % zákazníků požaduje sex bez kondomu. Přitom pánský kondom⁵ představuje velmi účinnou ochranu proti sexuálně přenosným infekcím a nechtěnému otěhotnění. (Použité citace pocházejí, pokud není uvedeno jinak, z naší praxe.)⁶

„Tady s tím jsem šla na privát, kousek od místa, kde obvykle stojíme. Moc nemluvil, a když mělo dojít na placení, vytáhl pistoli, přiložil mi ji na krk a řekl ‚tiše‘ s tím svým ruským přízvukem. Bylo jasné, že jestli ceknu, tak opravdu střelí. Pro jistotu mě trochu klepnul hlavní do hlavy, abych nebyla na pochybách. Vysypal mi kabelku, sebral prachy, mobil a klíče, pak vyšel z místnosti a zamknul za sebou. Věděla jsem, že se nikoho nedovolám, a dokud nějaká holka nepůjde na kšeft, tak se odtud nedostanu. Nejvíc jsem se bála, že si to rozmyslí a vrátí se, aby mě dorazil. Zarachotil klíč..., ale byla to Věra, šla se podívat, co se se mnou děje, že se dlouho nevracím“ (klientka R-R).

4 Jedná se o sexuální praktiky bez ochranných pracovních pomůcek (kondom, latexové rukavice, orální rouška, lubrikant) a rizikovější sexuální praktiky jako anální sex, lízání konečníku, polykání spermatu atd. Více na stránkách organizace R-R www.rozkosbezrizika.cz či v letáku vydaném R-R *Jak provozovat bezpečnější sex: Sexuální praktiky*.

5 Vedle pánského kondomu existuje i dámský kondom Femidom. Plní stejnou funkci jako pánský kondom. Je těžké ho koupit (pouze na internetu) a je dražší než pánský kondom.

6 Příběhy žen byly sesbírány terénními týmy R-R v celé ČR v průběhu roku 2013. Pracovnice R-R se žen ptaly na zkušenosti s násilím dle vytvořené Typologie násilí na sexuálních pracovnicích podle pachatele násilí. Dotazování v terénu bylo skutečně primárně k získání příběhů, které byly využity k podpoře Dne za ukončení násilí vůči sexuálním pracovnicím a pracovníkům, který se každoročně koná 17. prosince, a pro připravovanou publikaci R-R o tématu násilí, určenou pro sexuální pracovnice.

„Stály jsme s Ladou na parkovišti. Přijelo osobní auto Ford Combi a zastavilo u nás. Požádala jsem řidiče o cigaretu a nasedla jsem za ním dozadu. Zavezl mě mimo parkoviště a požádal mě, abych si přesedla k němu dopředu. Chtěl orální sex. Napřed s gumou, ale pak zamkl dveře centrálem a požadoval orál bez. Když jsem nechtěla, vytáhl nůž a elektrický paralyzátor a vyhrožoval mi, že mě zabije. ‚Pojď, vrátíme se na kraj parkoviště a tam ti ho vykourím bez gumy,‘ slíbila jsem mu“ (klientka R-R).

„Nikdy se mi nic hrozného nestalo, jeden zákazník ale byl hrubý. Měl strašně velký penis. Chtěla jsem mít celý sex pod kontrolou. Bohužel jsem neměla tak velký kondom a ty standardní mu byly malé. Použila jsem lubrikační gel. Prosila jsem ho, aby to dělal pomalu. Neposlechl. Vrazil ho do mě zezadu tak rychle, že jsem spadla z postele a křičela bolestí“ (klientka R-R).

Obdobné příběhy denně zažívá vysoké procento sexuálních pracovníků a pracovníků. Dle výzkumu Polákové (2008) byli zákazníci nejčastěji uváděnými osobami vzhledem ke zkušenosti respondentek s násilným jednáním na pracovišti. S násilným chováním ze strany zákazníka se setkala polovina respondentek (tj. 21), bez ohledu na velikost podniku, národnost a věk dotazovaných. Více než polovina respondentek byla s chováním zákazníků ke své osobě spokojena (23, tj. 54,8 %). Dle výzkumu Zikmundové (2003) bylo 17,6 % ze 119 dotazovaných klientek R-R znásilněno zákazníkem.

NÁSILÍ ZE STRANY PERSONÁLU

Mezi sexuální násilí, které ženy zažívají od personálu podniků, patří zejména tzv. vstupní rituály, nucení k nechráněnému rizikovému sexuálnímu styku, nucení k rizikovým sexuálním praktikám, které žena odmítá, znásilnění, úmyslné nakažení infekční chorobou, obchod s lidmi.

„Majitel bývalého klubu, kde jsem pracovala, byl opilec. Pracovala jsem víc na baru, na pokojích jen, když nebyly holky. Musely jsme s ním ale spát všechny. Jemu vždycky hrozně vadilo, když jsem nechtěla – když jsem byla na baru, brala jsem to tak, že jsem jen na baru a s nikým spát nebudu. Jednou jsem byla na baru asi čtyři dny, on na mě pořád naléhal, ale já jsem nechtěla. Když jsem se chystala domů a v baráku nikdo nebyl, praštil mě heverem přímo doprostřed obličeje. Roztříštil mi nos a celou pravou část tváře. Moc si to nepamatuju, ani bolest, jen mokro a teplo pod hlavou. Jemu se udělalo špatně a odešel, pomoc jsem si přivolala sama. Byla jsem s tím tři měsíce v nemocnici, přítel mi zaplatil drahé operace, takže to nejde zas tak poznat, hlavně ne teď v noci, kdy mám na tváři hodně mejkapu. Mám ale půlku obličeje z titanu. Když jsem se do klubu vrátila, znásilnil mě. Pak už mě tam nikdy neviděli. Žalobu jsem nepodala, kdo ví, jaké by kolem toho byly opletačky, a můj táta v té době začal umírat na rakovinu a neměla jsem na nic jiného sílu“ (klientka R-R).

Dle výzkumu Polákové uvádí zkušenosti s násilím ze strany personálu 16,7 % sexuálních pracovníků (Poláková, 2003, s. 85).

NÁSILÍ ZE STRANY INSTITUCÍ (ZEJMÉNA POLICIE)

Do této kategorie můžeme zařadit ponižování, nadávky, pomluvy, falešné obviňování, šikanu, pronásledování, zastrahování, vyhrožování, vydírání, neoprávněné vybírání pokut,

neoprávněné odcizení peněz, dokladů a dalších osobních věcí, fyzické napadení, ohrožování zbraní, stigmatizaci, stereotypy.

I ze strany policistů se ženy setkávají se sexuálním násilím. Jedná se zejména o nucení k sexuálnímu styku bez kondomu a zadarmo.

„Přijel vyhlášený policajt, znám ho ze zátažů, které tu městská policie organizuje, hlavně proti nám. Chtěl sex za 400, tak jsem ho hned zkásla. Dojeli jsme až za most, kde začíná chatová osada. Nechtěl mě po sexu pustit z auta, a dokonce na mě vytáhl klepeta [pouta]. Spustila jsem osobní alarm [vytáhne se pojistka a alarm hned začne houkat], ale on mi ho vytrhl a vyhodil ho z okna. Pak vyhodil z auta i mě a musela jsem jít zpátky pěšky, a je to dost daleko. Když jsem o tom vyprávěla holkám, svěřila se mně Elena, že ji tam taky odvezl, držel ji v autě čtyři hodiny a nezaplatil vůbec nic. Jezdí za námi pokaždé jiným autem – je to pořád on, já ho poznám“ (klientka R-R).

„Šla jsem do hospody na večeri s kamarádkami mimo náš rajon. Když jsme odcházely, tak nás [policisté] obstoupili a nutili mě se legitimovat. Když jsem odmítla, odvezli mě na služebnu“ (klientka R-R).

NÁSILÍ ZE STRANY KONKURENCE

Násilí ze strany konkurence můžeme dále rozdělit na dvě podkategorie, a to:

- násilí ze strany kolegyně, které jsou hierarchicky na stejné úrovni (tedy případy, kdy jak osoba, která násilí páchá, tak i ta, na níž je pácháno, jsou majitelky nebo majitelé klubu, privátu)
- násilí ze strany kolegyně pracujících ve stejném klubu, privátu, na ulici atd., které mohou, nebo nemusí být na stejné hierarchické úrovni. I zde může docházet k sexuálnímu násilí, jako je např. znásilnění, obchod s lidmi aj.

Dle výzkumu Polákové (2008) 8 respondentek uvedlo, že má zkušenost s násilným jednáním ze strany kolegyně. Žádná z těchto respondentek však tuto zkušenost blíže nerozvedla. Většinou se však nejedná o sexuální, ale o fyzické násilí.

„Tvářila se jako moje kamarádka, půjčila jsem jí 6 tisíc, chvíli u mě i bydlela, nakonec zmizela a nic mi nevrátila“ (klientka R-R).

„Měla jsem privát v Dejvicích, kde jsem nabízela erotické masáže a další sexuální služby. Byla jsem dobrá a měla jsem hodně zákazníků. Kolegyně hrozně záviděly, pomlouvaly mě, dávaly si inzeráty, ať ke mně nechodí, že jsem stará a povolená, mám ošklivé tělo apod. Pak mi salon dokonce zapálily. Když jsem odešla z Prahy 6, tak se to zlepšilo, ale stále se setkávám s tím, že mě kolegyně pomlouvají a okoukávají moje praktiky (masáže, hluboký orál apod.) a pak je také nabízí a přebírají mi zákazníky“ (klientka R-R).

NÁSILÍ V OSOBNÍCH VZTAZÍCH (PŘÍTEL, MANŽEL, RODINA, KAMARÁDI, BLÍZKÉ OSOBY)

Kromě fyzického a psychického násilí zažívají sexuální pracovnice v osobních vztazích také sexuální násilí. Jedná se zejména o znásilnění, nucení k nechráněnému rizikovému

sexuálnímu styku, nucení k rizikovým sexuálním praktikám, které žena odmítá, úmyslné nakažení infekční chorobou či obchod s lidmi.

„Přišla do střediska v dost špatném psychickém i fyzickém stavu. Měla veliký monokl, známky po škrčení, modřiny. Hned mezi dveřmi začala vyprávět, že se s nějakým jejím známým opili a on ji pak začal najednou oslovovat Kláro, sprostě jí nadával a začal na ní trhat oblečení – chtěl ji znásilnit“ (z praxe pracovnice R-R).

„Olina si v klubu, kde pracuje, našla manžela. Byl to její stálý zákazník, vracel se za ní. Po čase s ní začal mluvit o tom, že je do ní zamilovaný a že by jí rád pomohl. S prací v sexbyznysu že by mohla skončit, on by ji uživil, nemusela by pracovat vůbec. Nevadila mu ani její tehdy desetiletá dcera. Olina mu uvěřila, odešla z klubu a provdala se za něj. Chvilku bylo vše v pořádku, později ji začal její muž omezovat – například bez něj nesměla ven apod. Postupem času ji i fyzicky napadal. Pak se prý pokaždé omluvil, ale příště to udělal znovu. Olina se vždy snažila zabránit tomu, aby její utrpení viděla dcera. Jednou se ale stalo, že ji její partner zbil opravdu velmi brutálně, kopal ji do břicha (v té době byla navíc Olina těhotná a čekala jeho dítě), nadával jí do kurev, šlapal jí po hrudníku. Po útoku odešel pryč z bytu a dcera Oliny zavolala záchranku a policii. Olina o dítě, které čekala, přišla. V současné době je rozvedená, vrátila se do klubu a žije jen s dcerou“ (z praxe pracovnice R-R).

„Byli jsme spolu pět roků. Když jsem se ráno vracela z práce, řval na děti a budil je, že se jim domů vrátila kurva... Pravidelně mě mlátil, rozbíjel mi věci... Když jsem utekla na azylák, tak mě pronásledoval, vzal mi malého. Když jsem si přišla domů pro zbytek věcí, tak se mnou praštil o zem, že jsem odpadla“ (klientka R-R).

Dle výzkumu Zikmundové (2003) uvedlo v soukromém životě (mimo sexbyznys) přinucení k sexuálnímu styku 28,6 % žen, z toho 16 % žen mělo tuto zkušenost jednou a 12,6 % opakovaně. Z 34 znásilnění se pouze v 6 případech jednalo o neznámou osobu. Policii byly nahlášeny pouze dva případy z celkového počtu 34 znásilnění.

PŘEDSUDBKY A STEREOTYPY JAKO BARIÉRA V PŘÍSTUPU KE SLUŽBÁM A PRÁVU

Skutečnost, že sexuální pracovnice a pracovníci se stávají terčem násilí, je nezpochybnitelná. Bez pochybností lze rovněž tvrdit, že oběti kriminálního jednání mají právo na pomoc a podporu. V následující části textu se budu věnovat jednomu z aspektů, který přístup k pomoci ovlivňuje – stereotypům a předsudkům pomáhajících profesí, které se týkají práce v sexbyznysu.

Na základě informací získaných na terapeutických sezeních a dlouholetými zkušenostmi z práce v organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA jsme jako organizace přesvědčeni, že předsudky a stereotypy brání sexuálním pracovnícům v přístupu k sociálním, zdravotním a terapeutickým službám. Nemohou se tak domoci svých práv. Jsme také přesvědčeni, že v rámci terapeutického sezení, sociální práce či v dalších službách nemůže dojít k navázání kontaktu, pokud má pracovnice nebo pracovník utvořeny stereotypy a předsudky vůči ženám ze sexbyznysu. Naše zkušenosti můžeme ilustrovat např. svědectvím jedné z našich klientek:

„Byla jsem jednou u psychologa. Pořád se mě ptal, jak to v klubu probíhá. Měla jsem pocit, že nemá zájem mi pomoci, ale že ho zajímá svět sexbyznysu. Nemohl mi pomoci. Jsem ráda, že mohu chodit k vám. Vy mi rozumíte (bývalá sexuální pracovnice, R-R).

Ženy, s nimiž jsme se během naší praxe setkali, měly zkušenost, že pracovník nebo pracovnice pomáhajících profesí měli zájem o svět sexbyznysu, a ne o problémy, které chtěly ženy řešit. Pociťovaly tak omezený přístup ke službám kvůli diskriminaci, stigmatizaci a předsudkům. Oceňovaly, že v naší organizaci mohou využívat široké škály služeb. Využívat služeb jiných organizací je pro ně stresující. Nechtějí znovu vyprávět své příběhy, bojí se, že nebudou přijaty, obávají se také prozrazení toho, v jaké profesi pracují. Nechtějí opět lhát a vymýšlet si historky.⁷ Jsou rády, že alespoň někde mohou mluvit otevřeně a pravdivě o sobě a světě, ve kterém pracují, a že je přijímáme takové, jaké jsou.

Při práci s lidmi je velmi důležité se stereotypy a předsudky už dopředu počítat. Je dobré je znát a uvědomovat si je. Profesionálky a profesionálové v pomáhajících profesích se nesmí nechat zahltit příběhem, podlehnout „fascinaci“ na úkor klientky nebo klienta. Domníváme se také, že stereotypy a předsudky mohou být umocněny nevědomostí pomáhajících profesí, které je potřeba vzdělávat. Proto jsme se pokusili na základě našich zkušeností a především zkušeností našich klientek, které chápeme jako expertky na svoji práci, vytvořit typologii předsudků a stereotypů⁸. Některé stereotypy přímo souvisejí s problematikou násilí, jiné jsou obecnější, ale poukazují na bariéry v přístupu k pomoci a spravedlnosti. Během práce se objevují a budou objevovat další a další stereotypy, proto naše typologie není konečná.

Nejčastěji se setkáváme s těmito mýty, stereotypy a předsudky:

Sexuální pracovníci nelze znásilnit. Nejčastěji se objevuje u policistů či pomáhajících profesí, které řeší sexuální násilí. Panuje mezi nimi představa, že sexuální pracovnice si za znásilnění mohou samy, protože jsou vyzývavě oblečené a protože pracují v sexbyznysu.“

Násilí do sexbyznysu patří. Panuje obecná představa, že násilí je součástí sexbyznysu. Může tomu tak být, ale také nemusí. Záleží na domluvě sexuální pracovnice a zákazníka, např. u S/M praktik. Většina sexuálních pracovníků však násilí nechce zažívat a setkávají se s ním proti své vůli. Zde je potřeba vzdělávat i sexuální pracovnice, aby si samy vytvořily profesionální hranice sexuální práce. Jedna z našich klientek strategii, jak předcházet rizikům, popsala ze své praxe takto:

„Pokud mi intuice říká, že mi je na zákazníkovi něco divného, odmítnu ho. Nestojí mi zato zažívat něco, co nechci“ (klientka R-R, která zažila v sexbyznysu násilí).

.....

7 Ženy říkají, že žijí ve dvou světech. Jeden je v sexbyznysu, kde mají jiná jména, jiné způsoby chování a s kolegyněmi se nejčastěji baví o práci, a ne o osobním světě. Druhý svět je mimo sexbyznys. Ani zde ale nemohou být ženy samy sebou. Blízkým často nemohou nebo nechtějí říci, jakou práci dělají. Vymýšlejí si historky o své práci, o financích, které si vydělávají. Je jim to nepřijemné. Vítají organizace pracující se ženami ze sexbyznysu, kde otevřeně mohou mluvit o všem.

8 Reportáž na toto téma také najdete na našem webu: www.rozkosbezrizika.cz.

Sexuální pracovníce jsou špatné matky. Dle kvalifikovaného odhadu R-R je 40 % žen pracujících v sexbyznysu matkami samoživitelkami. Některé ženy navíc platí dluhy po svých družích či manželích, anebo mají partnera, který nepracuje, a ony ho živí. Snaží se jakýmkoli způsobem vyřešit svoji situaci. Profese sexuální pracovníce může negativně působit např. na orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Sexuální pracovníce je viděna jako špatná matka a může se setkat s odebráním dítěte. Přitom některé ženy si pracovní dobu v sexbyznysu mohou volit i samy, nemusí pracovat každý den a navíc pracují pouze v noci. Přes den se mohou věnovat dětem. Skutečnost, že práce v sexbyznysu může být jednou ze strategií, jak poskytnout dětem dobré vstupní podmínky do života, ilustruje postoj jedné ze sexuálních pracovníc z Finska:

„Jsem matka samoživitelka. Nechci, aby mé dítě vyrůstalo v lokalitě, kde jsou sociálně slabší a kde je větší kriminalita. Chci žít normálně a umožnit dítěti dobrý vstup do života. Proto musím pracovat v sexbyznysu, abych si mohla dovolit lepší bydlení, tedy zázemí pro dítě“ (sexuální pracovníce, Finsko)⁹.

K podobným závěrům na základě své praxe došla také Kutálková (2014). Profesionální pomáhající pracovníci a pracovníce kladou rovnítko mezi prací v sexbyznysu a špatnou matkou a nepřipouštějí jiné alternativy. „Za slovy sociální pracovníce se dala identifikovat představa o tom, že pokud se někdo živí poskytováním sexuálních služeb, znamená to automaticky, že nemůže ‚dobře‘ vychovávat své děti. Stejně jako v několika dalších podobných případech, které jsem během své praxe zažila, tato sociální pracovníce pravděpodobně předpokládala, že taková matka je s ohledem na to, že se živí sexuálními službami, nespolehlivá, její zájem o děti je ‚chvilkový a vrtkavý‘ a celkově je ‚morálně zkažená‘, což znamená, že bude mít negativní vliv na vývoj dítěte“ (Kutálková, 2014, s. 230).

Sexuální pracovníce roznášejí pohlavní nemoci. Ženy pracující v sexbyznysu jsou expertkami. Vědí, že je vhodné chodit na pravidelné zdravotní prohlídky, že je nutné používat kondomy, snaží se dodržovat zásady bezpečnějšího sexu.

Informace o vysokém povědomí pracovníc v sexuálním průmyslu ohledně sexuálně přenosných chorob a zdravotních rizicích shodně uvádějí organizace ve Finsku či Německu¹⁰. K podobnému zjištění došel také James Rowe z RMIT University, který při svém výzkumu mezi sexworkerkami v Melbourne zjistil, že pracovníce poskytující sexuální služby na ulicích mají vysoké povědomí o sexuálním zdraví. Sexuální pracovníce oslovené v tomto výzkumu sdělovaly, že jsou to naopak znalosti zákazníků týkající se sexuálně přenosných nemocí vč. HIV, které jsou malé, či téměř žádné (Rowe, 2011, s. 5).

Sexuální pracovníce pocházejí z dysfunkčních rodin. Některé jsou z dysfunkčních rodin, jiné ne. Setkáváme se při své práci se ženami, které mají funkční rodinu, a přesto se z nějakého důvodu rozhodly do sexbyznysu vstoupit. Své motivy pro působení v oblasti sexuálních služeb vysvětlila jedna z našich klientek takto:

.....

9 Rozhovor se sexuální pracovnící proběhl v roce 2013 při návštěvě finské organizace Pro-tukipiste, která nabízí služby ženám ze sexbyznysu. Stáž ve Finsku proběhla v rámci projektu Mosty k rozvoji, podpořeného z operačního programu Praha Adaptabilita 2013–2014.

10 Informace získané v nevládních organizacích v průběhu zahraničních stáží v Německu a Finsku, které se konaly v rámci projektů Ze sexbyznysu na trh práce OPLZZ, 2012–2013, resp. Mosty k rozvoji, OPPA, 2013–2014.

„Mám funkční rodinu. Vždy jsme měli dostatek financí, rodiče se nám věnovali. Práce v sexbyznysu mě baví. Říkám si, jestli není divné, že jsem nezažila násilí ani znásilnění, jak se často v médiích píše“ (klientka R-R).

Sexuální pracovníce jsou závislé. Drogová problematika je někdy součástí sexbyznysu, ale jde o jinou problematiku než sexbyznys. Jde o problematiku drogovou, kde je nutné primárně řešit závislosti žen, které někdy nesouvisí se sexbyznysem. Zde je nutné ženy vzdělávat a posilovat je ve vytváření profesionálních pracovních hranic. Kvalifikovaný odhad R-R říká, že se s drogovou závislostí v sexbyznysu potýká asi 20 % žen. Mýtus o na drogách a alkoholu závislých sexuálních pracovnících vyvrací např. striktní stanovisko jedné z žen z Itálie:

„Nikdy nepracuji pod vlivem alkoholu a drog“ (sexuální pracovníce, Itálie) (Munk, 2012, s. 89).

Sexuální pracovníce sex baví, proto tu práci dělají. Ano, některé ženy častý sex baví, další ne. Především ale potřebují finance pro děti, na dluhy, pro partnery či živobytí. Skupina sexuálních pracovníků je velmi různorodá. Jsou zde ženy různých profesí a zkušeností.

Sexuální pracovníce neodvádějí daně, sociální a zdravotní pojištění. Tak jako v majoritní společnosti některé ženy ze sexbyznysu si platí daně, sociální a zdravotní pojištění, a některé ne. Mnohé z nich si důležitost plateb do systému sociálního a zdravotního zabezpečení uvědomují, jak dokládá např. následující citát:

„Každý měsíc si platím zdravotní pojištění. Víím, že je to velmi důležité. Je to to první, co vždy z vydělaných peněz zaplatím“ (klientka R-R).

Všechny sexuální pracovníce jsou oběti a potřebují zachránit. Toto je přístup některých feministických organizací a zahraničních politik. Např. Evropská ženská lobby se domnívá, že prostituce je porušování lidských práv. I tzv. švédský model nazírá na ženy ze sexbyznysu jako na oběti a kriminalizuje zákazníky. ROZKOŠ bez RIZIKA a organizace La Strada naopak nahlízejí na sexuální práci jako na legitimní práci, pokud je nabízena se souhlasem dospělé osoby. Stejný postoj zaujímá i OSN a Mezinárodní organizace práce (ILO) (viz výše).

Jsou to lehce vydělané peníze. R-R vnímá sexuální práci jako jednu z nejtěžších profesí. Sexuální práce byla jako práce uznána jen v některých zemích (např. Německo, Rakousko, Holandsko, Nový Zéland), v jiných zemích je kriminalizována, či je kriminalizován zákazník. Ženy a muži tak nemohou svobodně vykonávat zvolenou profesi. Jen velmi málokdy se setkávají s uznáním a respektem. Jsou omezována jejich práva. Jsou vnímáni jako nekompetentní. Plošně proti jejich vůli jsou označováni za oběti. Je zpochybňována jejich vůle a souhlas s individuálním rozhodnutím tuto práci vykonávat. Tento přístup sexuálních pracovníků a pracovníky stigmatizuje a ubírá jim kompetence. Na jedné straně má sexuální práce výhody, jako jsou finance, flexibilní pracovní doba, zábava, noví lidé, umění práce s tělem, možnost učit se cizí jazyky atd., na druhé straně mohou sexuální pracovníci čelit viktimizaci, násilí, pocitům viny, odsouzení, ponížení, špatným pracovním podmínkám, diskriminaci atd.

Na základě stereotypů a předsudků mohou pracovníci a pracovnice pomáhajících profesí na ženy nahlížet stigmatizačně. Terapeuti, psychologové, psychiatři mohou ženy vidět jako rozštěpené osobnosti, bytosti s hraniční poruchou či porušenou intimitou. Sociální pracovníci a pracovnice mohou ženu pokládat za špatnou matku, která dává špatný příklad dětem, zdravotní pracovníci mohou mít pocit, že žena roznáší sexuálně přenosné infekce či HIV. Policisté a policistky, soudci a soudkyně dávají vinu za znásilnění ženě, která si za svoji situaci může sama. Pracuje přece v sexbyznysu. Všechny tyto představy pak negativně ovlivňují možnosti žen i mužů pracujících v sexbyznysu k přístupu ke službám a spravedlnosti.

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ

Výše jsem se věnovala různým podobám násilí v sexbyznysu a též typologii předsudků vytvořené organizací ROZKOŠ bez RIZIKA. V této části bych se chtěla dotknout alespoň částečně možných návrhů, příkladů dobré praxe a doporučení, které by postavení sexuálních pracovníků a jejich možnosti dosáhnout pomoci a svých práv zlepšily.

V ROZKOŠI bez RIZIKA si klademe otázku, zda je potom možné se ženami, které nabízejí placené sexuální služby, navázat vztah a poskytnout jim adekvátní pomoc. Jak pracovat se stereotypy a předsudky, které nám pracovníkům a pracovnicím brání v pomoci?

ROZKOŠ bez RIZIKA akceptuje sexuální práci jako práci. Poskytuje ženám podporu, přijetí a respekt. Vnímáme jako důležité vzdělávat pracovníky a pracovnice pomáhajících profesí pomocí přednášek, médií či osobních setkání. Doporučujeme uvědomovat si vlastní stereotypy a předsudky a mluvit o nich např. v supervizích či intervizích. V neposlední řadě je dobré mít vypracovaný seznam vhodných pracovníků a pracovnic různých profesí, ke kterým ženy můžeme odeslat.

Domníváme se, že jedním z řešení, jak snížit stigmatizaci a násilí na ženách pracujících v sexbyznysu, by mohlo být přijetí zákona o legalizaci prostituce či jiné uznání sexuální práce jako práce ze strany státu. Toto by mohlo ovlivnit i pracovní podmínky žen v klubech či privátech (zákaz inzerce práce bez kondomu, možnost vybrat si, jaké služby žena nabízí). Neziskové organizace pracující se ženami ze sexbyznysu by pak mohly nabízet poradenství ženám, které do sexbyznysu chtějí vstoupit. Ženy by dostaly informace, na základě nichž se mohou rozhodnout, zda do sexbyznysu vstoupí, či ne. Též by byly vzdělávány v tom, jak bezpečněji poskytovat sexuální služby a jak si nastavit své hranice vůči zákazníkům, majitelům a majitelkám klubů, privátů, jak odmítat služby, které nechťejí poskytovat, a jaké jsou možnosti pomoci apod. Příklad uvádí Poláková: „Poradenská centra pracující s osobami ze sexbyznysu reflektovala pozitivní dopady zákona o prostituci Prost G v Německu, a to větší sebevědomí klientely, více žen, které se informovaly o svých právech. U úřadů zaznamenaly větší otevřenost a méně předsudků“ (Poláková, 2013, s. 21).

Naše organizace proto dlouhodobě hájí práva sexuálních pracovníků a pracovnic. Publikujeme články na webu organizace, upozorňujeme na stereotypy a předsudky, lobbujeme za zákon o legalizaci prostituce, upozorňujeme na problematiku násilí na ženách i mužích v sexbyznysu a každoročně 17. prosince organizujeme pochod za ukončení násilí na sexuálních pracovnících a pracovnicích.¹¹ V rámci našich aktivit proti násilí byl také

11 Více na: www.rozkosbezrizika.cz/aktuality/r-r-v-mediich-pruvod-za-prava-prostitutek-pripomnel-modriny-i-zmarene-zivoty.

vytvořen leták pro zákazníky Fair play v sexu aneb desatero pro zákazníky, který shrnuje pravidla vhodného chování v nočních podnicích vůči sexuálním pracovnícím. Připravujeme publikaci pro sexuální pracovnice, která se zaměří na možnosti snížení násilí v sexbyznysu a nabídne tipy, jak zvýšit svou bezpečnost.

Věnujeme se také vzdělávání odborné a laické veřejnosti. V této souvislosti bych zmínila projekt realizovaný v letech 2012 a 2013 s názvem Ze sexbyznysu na trh práce. V rámci tohoto projektu jsme zorganizovali dvě mezinárodní konference a dva workshopy pro pracovníky a pracovnice státních institucí, úřadů práce a neziskového sektoru. Tématy konference byla legalizace, možnosti odchodu ze sexbyznysu či téma sexuální asistence. Na konferenci vystoupily i ženy pracující v oblasti sexbyznysu. Zpětné vazby byly velmi pozitivní. Nejen že účastníci a účastnice získali nové informace, ale jak zpětné vazby dokládají, změnil se i jejich pohled na ženy a muže pracující v sexbyznysu. Došlo také k navázání bližší spolupráce s některými úřady a organizacemi.

Domníváme se, že je nadále potřeba bořit mýty a stereotypy vzděláváním, informováním a síťováním institucí, které se s ženami ze sexbyznysu setkávají, např. policie, úřady práce, orgány péče o děti aj. Jedná se však o velmi náročnou práci, neboť pracovníci a pracovnice institucí se mění a změnit názorový postoj člověka je velmi těžké. Vhodným nástrojem by mohla být i cílená kampaň zaměřená na společnost, instituce a média, která velmi ovlivňují veřejné mínění.

Dalším řešením, jak předcházet násilí, a příkladem dobré praxe v zahraničí je zavedení tzv. tippelzón. Tippelzóny jsou specifickou úpravou pouliční prostituce. V rámci mezinárodního projektu Ze sexbyznysu na trh práce¹² jsme mohli navštívit dvě zahraniční tippelzóny, a to v Utrechtu v Nizozemí a Kolíně nad Rýnem v Německu. Cílem kolínského projektu byla regulace prostituce v centru města, snížení násilí páchaného na sexuálních pracovnících a lepší přístup k sociálním a zdravotním službám. Dle profesionálů a profesionálek pracujících v tippelzóně byly cíle naplněny. S násilím se zde setkávají velmi zřídka.

Jak vypadá a funguje tippelzóna v Kolíně nad Rýnem? Má podobu oploceného areálu o velikosti zhruba fotbalového hřiště a obsahuje zázemí pro sexuální pracovnice, jejich klienty a pro zdravotní a sociální instituce, které zde poskytují poradenství a zdravotní služby ženám ze sexbyznysu. K dispozici je tu sprcha, občerstvení, automat na čisté jehly. V areálu dohlíží na bezpečnost policie. Areál je vzdálen čtyřicet minut od centra Kolína a je dostupný veřejnou dopravou. Zóna je otevřená od dvanácti hodin v poledne do dvou hodin ráno. Obsahuje deset boxů pro poskytování sexuálních služeb, z nichž osm je určeno pro automobily a dva pro pěší zákazníky. Boxy jsou vybaveny bezpečnostním zvonkem. Mohou zde pracovat ženy starší 18 let. Ženy, které zde pracují, nemusí odvádět daně.

.....
12 Stáže v zahraničí byly uskutečněny díky mezinárodnímu projektu Ze sexbyznysu na trh práce; podrobněji viz výše pozn. 2.

Obrázek 1. Město Kolín nad Rýnem se po legalizaci prostituce v Německu inspirovalo příklady několika velkých měst v Nizozemí a založilo v roce 2001 tippelzónu. Zóna tolerance se nachází na jednom z předměstí Kolína nad Rýnem u průmyslové zástavby. Na snímku je vjezd do zóny – pro větší bezpečí zde funguje jednosměrný provoz. Místo je otevřeno každý den mezi 14. a 2. hodinou ráno. Denně zde pracuje kolem čtyřiceti sexuálních pracovníc a pracovníků. Foto: Jan Losenický

Obrázek 2. Ženy a muži mohou poskytovat své služby v tippelzóně pouze v prostoru s kójemi, který vznikl ze staré stodoly. Zákazník do kóje zajede tak, že nemůže otevřít dveře auta. Žena dveře otevřít může. Je to pro její bezpečnost a snadnější útěk. Foto: Jan Losenický

ZÁVĚR

Cílem článku bylo otevřít téma násilí, stereotypů a předsudků v oblasti sexbyznysu. Řadou příkladů z praxe a výroků samotných sexuálních pracovníc jsem se snažila poukázat na to, čemu musí sexuální pracovníce čelit, a také na to, že jsou porušována jejich základní práva. V článku jsem prezentovala typologii násilí páchaného v sexbyznysu, navrženou organizací ROZKOŠ bez RIZIKA. Prezentovala jsem též některé předsudky a stereotypy, s nimiž se setkáváme u laické i odborné veřejnosti a které brání ženám poskytujícím sexuální služby v přístupu k právům a pomoci, pokud se stanou obětí násilí. Text uzavírají příklady dobré praxe a doporučení z České republiky i ze zahraničí. Jak se ukazuje na obecné rovině, jednou z cest, jak předcházet násilí a zlepšit postavení pracovníc a pracovníků v sexbyznysu, je demytizace a destigmatizace prostituce a její uznání jako legitimní práce. To vnímáme jako jednu z cest, jak měnit pohled na sexuální práci a jak upozorňovat na stereotypy a předsudky, a tím i bourat bariéry, které dělí ženy pracující v sexbyznysu od pomoci v případech, že zažijí násilí.

LITERATURA

- BARRY, K. *Female Sexual Slavery*. New York: NYU Press, 1984.
- Capacity Building and Awareness Raising: A European Guide with Strategies for the Empowerment of Sex Workers: INDOOR project DAFNE*, 2012. Dostupné z: www.hivlawcommission.org/resources/report/FinalReport-Risks,Rights&Health-EN.pdf
- HAVELKOVÁ, B. – BELLAH-HANČILOVÁ, B., eds. *Co s prostitutí? Veřejné politiky a práva osoby v prostituci*. Praha: SLON, 2014.
- KEMPADOO, K. *Trafficking and Prostitution Reconsidered*. Boulder: Paradigm Publishers, 2005.
- KUTÁLKOVÁ, P. Představy o povaze prostituce a jejich vliv na sociální práci s obchodovanými ženami. In: HAVELKOVÁ, B. – BELLAH-HANČILOVÁ, B., eds. *Co s prostitutí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 227–233.
- LEOPOLD, B. – STEFFAN, E. *EVA-Projekt. Evaluierung unterstützender Maßnahmen beim Ausstieg aus der Prostitution: Abschlussbericht sowie Zusammenfassung vorliegender Ergebnisse*. Berlin: SPI-Forschungs-GmbH, 1997.
- LEVINE, J. *HIV and the Law: Risks, Rights & Health*. New York: Global Commission on HIV and the Law, 2012. Dostupné z: www.hivlawcommission.org/resources/report/FinalReport-Risks,Rights&Health-EN.pdf [cit.: 12. 12. 2013].
- MÜLLER, U. – SCHRÖTTLE, M. Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit von Frauen in Deutschland. Eine repräsentative Untersuchung zu Gewalt gegen Frauen in Deutschland. *IFF Info, Zeitschrift des Interdisziplinären Zentrums für Frauen- und Geschlechterforschung*. 2014, roč. 21, č. 28.
- MUNK, V., ed. Pictures of Reality. *INDOORS*. [on-line] October 2012. Dostupné z: www.indoors-project.eu/documents/Pictures_of_a_reality-Indoors_2.pdf [cit. 1. 12. 2013].
- POLÁKOVÁ, J. Regulace x legalizace. In: ŠÍDOVÁ, L. – POLÁKOVÁ, J. – MALINOVÁ, H., eds. *Ze sexbyznysu na trh práce?: Přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce*. Praha: Rozkoš bez rizika, 2013, s. 10–71.
- POLÁKOVÁ, J. *Pracovní podmínky žen, které poskytují placené sexuální služby v České republice, se zaměřením na klientky Rozkoše bez rizika, které pracují v pražských sex klubech*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2008.
- ROWE, J. *SHANTUSI. Surveying HIV and Need in the Unregulated Sex Industry*. South Melbourne, An Inner South Community Health Service, 2011 [on-line]. Dostupné z: www.sexworker.org.au/Portals/0/documents/ISCHS%20RMIT%20SHANTUSI%20Full%20Report.pdf [cit. 15. 11. 2013].
- SAUNDERS, P. *Migration, Sex Work, and Trafficking in Persons*. [on-line] 2002. Dostupné z: www.walnet.org/csis/papers/saunders-migration.html [cit. 3. 1. 2011].
- ŠÍDOVÁ, L. – POLÁKOVÁ, J. – MALINOVÁ, H., eds. *Ze sexbyznysu na trh práce?: Přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce*. Praha: Rozkoš bez rizika, 2013. Dostupné z: www.rozkosbezrizika.cz/ke-stazeni/soubory/publikace-r-r-ze-sexbyznysu-na-trh-prace/stahnout
- VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007.
- VESELÁ, J. – MALINOVÁ, H. – PALÁČEK, M. *Aplikace systému sociální pomoci: Problematika prostituce*. Nepublikovaná výzkumná zpráva. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1991.
- ZIKMUNDOVÁ, M. *Sexuální chování komerčních sexuálních pracovníků*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2003.
- Zdravotní statistiky organizace ROZKOŠ bez RIZIKA*. Interní materiál, 2012.

SEXUÁLNÍ PRACOVNICE A PRACOVNÍCI A SEXUÁLNÍ NÁSILÍ: CO MŮŽEME UDĚLAT

Pokud jste z organizace, která se nezaměřuje výlučně na lidi pracující v sexbyznysu, ale v praxi se s nimi setkává:

- Uvědomte si, jaký je váš osobní postoj k práci v sexbyznysu.
- Diskutujte v týmu a přemýšlejte o předsudcích a stereotypech, které doprovázejí práci v sexbyznysu.
- K lidem, kteří pracují v sexbyznysu, přistupujte s respektem a bez moralizování.
- Zjistíte-li, že se nemůžete oprostít od stereotypů a předsudků o lidech pracujících v sexbyznysu, doporučte klientce či klientovi pracujícím v sexbyznysu pracovníka či pracovníci s akceptujícím a nepředsudečným přístupem.
- Nenechte se zahltit příběhem, který klientka či klient přináší. Reflektujte rizika „fascinace“ příběhem.
- Zpracujte seznam odborníků a odbornic, kam můžete ženy či muže pracující v sexbyznysu doporučovat pro další služby.
- Navštěvujte pravidelně supervizní či intervizní sezení.
- Rozvíjejte svou dovednost mluvit otevřeně o sexu a sexualitě.
- Vzdělávejte se v otázkách prevence kriminality a poskytování poradenství obětem trestné činnosti včetně problematiky sexuálního násilí.
- Zpřístupňujte užitečné informace lidem, kteří pracují, či se chystají pracovat v sexbyznysu. Je důležité, aby byli lidé informováni o bezpečnostních postupech a doporučeních dříve, než v sexbyznysu pracovat začnou.
- Informujte pracující v sexbyznysu o tom, co je kriminální jednání obecně, i o podobách sexuálního násilí, způsobech, jak se mu bránit, a kde vyhledat pomoc.
- Vzdělávejte pracující v sexbyznysu o bezpečnějším poskytování sexuálních služeb, tj. o tom, jak rozpoznat násilí, neakceptovat ho a jak rizika násilí snižovat.

- Pokud pracujete s oběťmi trestné činnosti, navažte spolupráci s organizacemi, které se specializují na práci s lidmi ze sexbyznysu.
- Budujte síť tlumočnic a tlumočnicků vyškolených pro práci s oběťmi trestných činů. Např. až 30 % pracujících v sexbyznysu v ČR pochází z dalších států a neznají dobře český jazyk.
- Máte otázky? Konzultujte své postupy s organizacemi nabízejícími služby pracujícím v sexbyznysu (viz adresář organizací v této publikaci).

Zpracovala Lucie Šídová.